

Předmluva

Pracovní spory projednávané civilními soudy byly po dlouhou dobu oblastí, v níž se zdálo, že všechny zásadní problémy už byly vyřešeny. Pozornost byla věnována zejména hmotnému právu, méně již právu procesnímu a specifickým řízení v pracovních věcech. Z publikací, které se zabývaly pracovněprávní judikaturou, je možné zmínit Hochmanovu knihu Pracovní právo v soudní praxi, která mapovala rozhodování soudů v otázkách pracovněprávních vztahů v první polovině devadesátých let minulého století. Dále existuje řada prací, které sledují pracovněprávní judikaturu v období následujícím, je možné zmínit např. Doležilkovy Přehledy judikatury ve věcech pracovněprávních.

Postupem doby se však i pracovního práva začala dotýkat řada změn. Zvýrazněna byla příslušnost pracovního práva (chápáno v užším slova smyslu jako práva individuálních pracovněprávních vztahů a vztahů těmto podobných) k právu soukromému. V poměru zákoníku práce k občanskému zákoníku byl nejprve princip delegační nahrazen principem subsidiarity. S přijetím nového občanského zákoníku se projevila odstraněním zdvojených úprav zejména v otázkách obecných.

Předkládaná práce si klade za cíl popsat současný stav, upozornit na zásadní změny a nabídnout odpovídající procesní řešení. Nemá ambice ani na detailní přednes občanského soudního řízení, ani na pojednání o celém právu pracovním. Zajímá se naopak o témata aktuální, přičemž primárně jde o procesní právo v pracovněprávních sporech a souvislosti s právem hmotným.

Pravidla pro pracovní věci nejsou v občanském soudním řádu upravena systematicky, ale jsou roztroušena napříč celým zákonem. Nejdůležitější ustanovení říká, že v pracovních věcech před okresním soudem jedná a rozhoduje senát. V pracovních věcech mohou být cizinci zastoupeni právnickou osobou sledující ochranu jejich práv. V pracovních věcech není třeba skládat jistotu spolu s návrhem na předběžné opatření a je výslovně upraveno předběžné opatření na poskytnutí alespoň části pracovní odměny. Zvláštní režim je předpokládán pro hodnocení důkazů ohledně tvrzení, že došlo k přímé nebo nepřímé diskriminaci. Pro část pracovní odměny je upravena předběžná vykonatelnost. U rozhodnutí, v nichž jde o pracovněprávní vztahy, není omezena přípustnost dovolání podle předmětu sporu. A to je téměř vše, co platné právo o řízení v pracovních věcech výslovně stanoví.

Základní osnova práce se tak opírá o systematiku občanského soudního řádu a vyhledává zvláštnosti, které se buď výslovně, nebo fakticky týkají pracovních věcí. S tímto vědomím byl dán důraz na věcný rejstřík, aby bylo ulehčeno vyhledání výkladu ke čtenářem sledovanému tématu.

Ve struktuře práce má zásadní místo vymezení pojmu pracovní věci. Občanský soudní řád tento termín používá, aniž by jej blíže definoval. Při současném vztahu občanského zákoníku a zákoníku práce se již nelze spokojit s jednoduchou definicí, že pracovní věci je vše, co se týká právních vztahů v pracovněprávních věcech. Práce se proto snaží představit i hraniční případy a hledat v nich kritéria pro určení, že se jedná o věc pracovní.

Důležitost zdánlivě triviální otázky se totiž zdůrazní například v okamžiku, má-li být posouzeno, zda soud rozhodoval ve správném složení. Závěr, že místo

Předmluva

senátu projednal a rozhodl věc samosoudce, nutně vede ke zrušení rozhodnutí soudu prvního stupně. Bez ohledu na to, zda rozhodnutí vykazuje jiné vady, či nikoliv.

Následují jednotlivé procesní instituty, v nichž se nějakým způsobem projevují zvláštnosti pracovních věcí, byť nemusejí být ani výslovně vyjádřeny v zákoně. Hmotné pracovní právo je předmětem zájmu pouze tam, kde má vztah k řízení. Jde jednak o rozsah rozhodných skutečností, jimiž se soud zabývá, a dále o formulaci žalobních návrhů, a tedy i výroků rozhodnutí ve věci samé. V tomto směru je vyhledávána související judikatura a je postupováno metodou její analýzy. Protože však hlavním úkolem práce není představit veškerá dostupná rozhodnutí, soustřeďuje se na rozhodnutí zásadní nebo naopak na nejaktuálnější. Samostatná kapitola je věnována souvislostem s insolvenčním řízením.

Protože pracovní trh v České republice není zejména v evropském kontextu uzavřený, nezůstávají stranou zájmu ani zvláštnosti pracovních věcí s cizím prvkem.

Poté, co je čtenář seznámen s úpravou a stavem pracovních věcí v České republice, jsou nastíněny základní rysy projednávání a rozhodování pracovních věcí v některých sousedních státech. Vyniká tak kontrast mezi kusou tuzemskou úpravou a více či méně komplexní úpravou zahraniční.

Na základě provedeného rozboru lze zhodnotit vnitrostátní úpravu, učinit závěry o jejích nedostatcích a přednést možné dílčí návrhy.

Plzeň, květen 2015

Miroslav Hromada

Obsah

O autorovi	V
Předmluva	VII
Přehled obsahu	IX
Seznam použitých zkratk	XIX

Kapitola 1. Pravomoc soudů v pracovních věcech	1
1. Pracovní věci v užším smyslu	2
2. Individuální pracovněprávní vztahy	4
a) Pojem závislé práce	4
b) Širší souvislosti s výkonem závislé práce	6
c) Vztahy při dočasné pracovní neschopnosti	8
3. Práva z kolektivních smluv	9
4. Jiné pracovněprávní vztahy kolektivní povahy	10
5. Některé zvláštní případy	10
a) Faktický pracovní poměr	10
b) Výkon činnosti dětí	11
c) Agenturní zaměstnávání	12
(1) Zaměstnanec a agentura práce	12
(2) Agentura práce a uživatel	12
d) Pracovní vztahy při výkonu veřejné funkce	13
e) Služební poměr státních zaměstnanců	14
f) Dobrovolnická služba	16
g) Výkon práce odsouzenými	16
h) Spory podle antidiskriminačního zákona	17
i) Nežádoucí sledování, obtěžování a předběžné opatření	17
j) Zaměstnanecké dílo, podnikový vynález	18
k) Pohledávky ze smlouvy o výkonu funkce	18
l) Vztahy související se zajištěním	19
m) Relativní neúčinnost, poddlužnická žaloba	20

Kapitola 2. Zásady řízení před soudem	22
1. Právo na spravedlivý proces	22
a) Zásada přímosti	22
b) Zásada ústnosti	23
c) Zásada veřejnosti	24
d) Zásada rovnosti	24
2. Zásada dispoziční a zásada projednací	25
a) Zásada dispoziční	26
b) Zásada projednací	26

Kapitola 3. Příslušnost soudů v pracovních věcech	28
1. Perpetuatio fori	28
2. Věcná a místní příslušnost	28
a) Místní příslušnost u žalovaného zaměstnavatele	29
b) Místní příslušnost u žalovaného zaměstnance	30
c) Příslušnost na výběr daná ve sporech o náhradu škody	31

Kapitola 4. Obsazení soudu	33
1. Senát	33
2. Vyšší soudní úředník, asistent soudce	34
3. Podjatost	35
Kapitola 5. Účastníci	37
1. Procesní subjektivita a procesní způsobilost	38
2. Účastenství člověka	38
3. Účastenství právnické osoby	40
4. Stát	42
5. Entity nemající osobnost	43
a) Podnikatelská uskupení, organizační složky	44
b) Svěřenský fond	44
c) Přiznání procesní subjektivity zákonem	45
(1) Rada zaměstnanců	45
(2) Odborový orgán	46
d) Mylné označení non-subjektu	46
6. Vedlejší účastník	48
7. Zastoupení	48
a) Zastupování odborovou organizací	49
b) Zastupování žalujících cizinců v pracovních věcech	50
Kapitola 6. Průběh řízení	51
1. Žaloba	51
a) Následky podání žaloby	52
b) Změna žaloby	54
c) Eventuální petit	55
2. Soudní poplatek	56
a) Poplatková povinnost	56
b) Osvobození od soudního poplatku	57
3. Předběžné opatření	59
4. Spojení věcí	63
a) Spojení věcí úkonem účastníka	63
b) Spojení věcí rozhodnutím soudu	64
5. Ustanovení § 107 OSŘ	65
a) Úmrtí zaměstnance v průběhu řízení	65
(1) Žaloba zaměstnance vůči zaměstnavateli	65
(2) Žaloba zaměstnavatele vůči zaměstnanci	67
b) Úmrtí zaměstnavatele v průběhu řízení	68
c) Zánik zaměstnavatele	69
6. Ustanovení § 107a OSŘ	69
a) Postoupení pohledávky	70
b) Převod činnosti nebo úkolů zaměstnavatele	71
7. Hmotněprávní jednání v rámci soudního řízení	72
a) Námitka promlčení	73
b) Dovolání se relativní neplatnosti	76
c) Námitka započtení	77
8. Koncentrace	79
9. Dokazování	80

a) Některé důkazní prostředky ve vztahu k pracovním věcem	82
(1) Soukromé a veřejné listiny	82
(2) Uznání dluhu	84
(3) Zjišťování zdravotního stavu	85
b) Nepřípustné důkazní prostředky	90
(1) Telefonní hovory, e-mailová korespondence a internet na pracovišti	90
(2) Kamerový záznam	91
(3) Důkaz tajnou nahrávkou rozhovoru	93
(4) Úprava v novém občanském zákoníku	94
c) Vázanost jiným rozhodnutím	96
d) Dokazování v případech diskriminace	97
10. Rozhodnutí ve věci samé	97
a) Smír	98
b) Platební rozkaz	99
c) Předběžná vykonatelnost rozsudku	101
11. Přípustnost opravných prostředků v pracovních věcech	101
a) Odvolání	102
b) Dovolání	102
12. Náklady řízení	103
a) Placení nákladů	103
b) Náhrada nákladů	104
c) Moderační právo soudu – § 150 OSŘ	105
Kapitola 7. Soudní řízení a hmotné právo	107
1. Iura novit curia	107
2. Ústavněprávní východiska	108
3. Vliv nového občanského zákoníku a základní zásady pracovněprávních vztahů	109
4. Kogentní normy	110
5. Vnitřní předpisy	113
6. Kolektivní smlouvy	114
7. Vliv předchozí judikatury	115
8. Evropské právo	116
Kapitola 8. Některé hmotněprávní předpoklady pro procesní úkony	119
1. Určovací žaloby týkající se pracovního poměru	119
a) Převedení na jinou práci	119
b) Přeložení	120
c) Fikce pracovního poměru na dobu neurčitou	120
d) Změna na pracovní poměr na dobu neurčitou	121
e) Domnělé rozvázání pracovního poměru	121
f) Žaloba na podstatné zhoršení pracovních podmínek	121
2. Řízení o neplatnost rozvázání pracovního poměru	122
a) Aktivní a pasivní legitimace	122
b) Prekluzivní lhůta	123

Obsah

c) Zrušení pracovního poměru ve zkušební době	123
d) Výpovědní důvod podle § 52 písm. c) ZPr	124
e) Pracovní kázeň	125
f) Výpovědní důvod spočívající v kritice zaměstnavatele	126
g) Okamžité zrušení pracovního poměru	127
h) Dohoda o rozvázání pracovního poměru	128
i) Nárok na náhradu mzdy při neplatném rozvázání pracovního poměru	129
3. Žaloby na neplatnost rozvázání pracovního poměru a zdánlivá právní jednání	130
4. Řízení o dlužné mzdě a o náhradě mzdy	134
a) Prokazování vykonané práce	134
b) Výše mzdy	134
c) Prodlení	135
d) Náhrada mzdy při překážkách v práci na straně zaměstnavatele	136
5. Náhrada škody	136
a) Plnění pracovních úkolů nebo přímá souvislost s ním	136
b) Odpovědnost zaměstnance za škodu	137
(1) Škoda způsobená zaměstnancem třetí osobě	137
(2) Odpovědnost za schodek	138
c) Odpovědnost zaměstnavatele za škodu	139
d) Odpovědnost za škodu při pracovních úrazech a nemocech z povolání	140
(1) Náhrada škody za bolest a za ztížení společenského uplatnění	141
(2) Stanovení ztráty na výděлку	141
Kapitola 9. Souvislosti s insolvenčním řízením	144
1. Úpadek zaměstnavatele	144
2. Úpadek zaměstnance	145
3. Úpadek agentury práce	146
4. Vztah insolvenčního řízení a občanského soudního řízení	146
5. Stav po zrušení konkursu	147
Kapitola 10. Alternativní řešení sporů	149
1. Rozhodčí řízení	149
2. Mediace	150
Kapitola 11. Pracovní věci s cizím prvkem	152
1. Určování pravomoci soudů	152
a) Žaloba proti zaměstnavateli	153
b) Žaloba proti zaměstnanci	154
c) Nenamítání nedostatku mezinárodní příslušnosti	154
2. Kolizní normy	155
3. Vysílání k výkonu práce	158
4. Mezinárodní smlouvy	159
5. Cizí státy	160

Kapitola 12. Pracovní soudnictví v jiných zemích	161
1. Polsko	161
2. Německo	162
Závěr	165
Summary	167
Přehled judikatury	169
1. Nejvyšší soud	169
2. Ústavní soud	178
3. Vrchní soud v Praze	179
4. Krajské soudy	180
5. Nejvyšší správní soud a zvláštní senát	181
6. Soudní dvůr EU (Evropský soudní dvůr)	181
7. Evropský soud pro lidská práva	182
8. Německé soudy	183
Seznam použité literatury	185
1. Články	185
2. Knihy	187
Věcný rejstřík	189